

Zona de cimpie cuprinsă între oraşul Caracal şi Corabia, pe o distanţă de 40 km, este brăzdată de văile nu prea largi ale pîrîiaşelor ce curg prin satele: Deveselu, Vlădila, Studina, Grădinile, Cruşovu şi Vădastra. Condiţiile naturale favora-

culturii Vădastra existenţa unui nou complex de aşezări Starčevo-Criş din sud-estul Olteniei descoperit încă din anul 1977¹. Aşezările neolitice de la Grădinile şi Vlădila par să fie cele mai vechi. Pentru delimitarea aşezării de la Grădinile, punc-

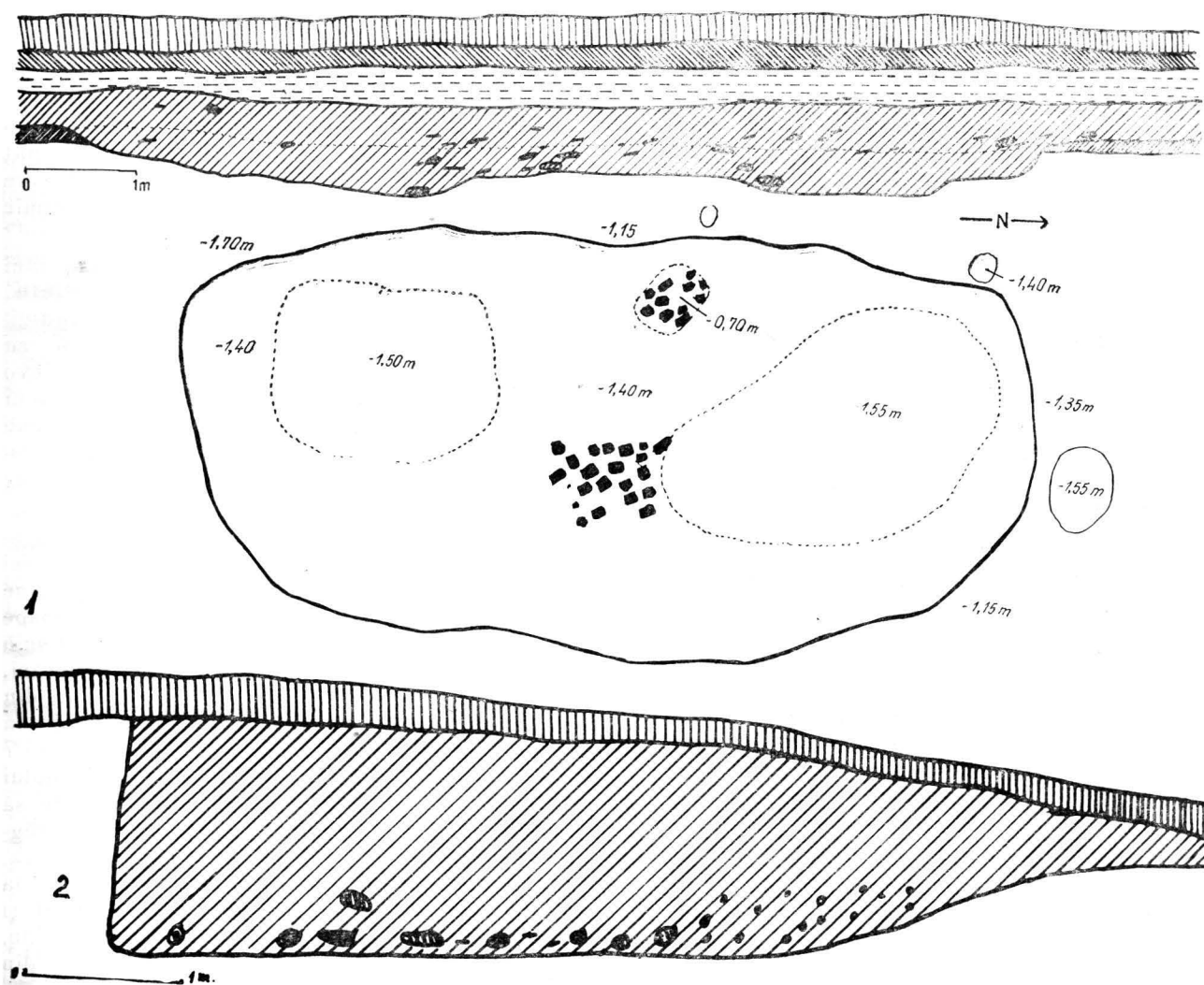

Fig. 1. Grădinile. 1 „La Izlaz“. Profilul şi planul locuinţei nr. 3 (faza Starčevo II); 2 „Fintina lui Duţu“. Profilul bordeiului nr. 2 (faza Starčevo III).

bile de silvostepă cu păduri bogate în vînat cît şi cernoziomul puternic levigat pe care-l oferă mai cu seamă luncile apelor au atras comunităţile umane încă din primele etape ale neoliticului. Numai aşa se poate explica în această zonă a

tul „La Izlaz“ din imediata apropiere a pîrîului, s-au trasat, în partea de est şi de vest, secţiunile

¹ Primul sondaj de salvare s-a efectuat cu ajutorul elevilor de la Şcoala generală din localitate.

1 și 3 perpendiculare pe cursul apei. Pînă în prezent dimensiunile acestora sînt de 150 m lungime și 70 m lățime. La săpăturile începute de către Muzeul Olteniei încă din anul 1977 s-a alăturat, începînd cu vara anului 1980, și Muzeul din Slatina.

Stratul neolitic gros de 0,50 m (fig. 1/1) este de culoare neagră-cenușie, culoarea cernoziomului puternic levigat ce s-a format din depunerea a 3 niveluri de locuire, corespunzătoare, în mare, fazelor cu ceramică pictată cu alb și cu negru pe roșu, respectiv Starčevo II A, II B (II—III Milojević). Stratul neolitic este suprapus de un orizont foarte subțire al epocii bronzului, pe care se află un strat mai gros de 0,40 m de culoare neagră, cu bogate urme feudal-timpurii (secolul al X-lea) și cîteva urme daco-romane (probabil secolele III—IV).

Dintre complexe neoliticului timpuriu descoperite anul trecut în secțiunea I amintim locuința nr. 3 (fig. 1/1) și 3 gropi menajere cu un bogat și interesant material arheologic. Locuința neolitică descoperită la 70 m depărtare de pîrîu, adică la limita de nord a așezării, era îngropată puțin în pămînt (0,50 m). De formă lunguiel-ovală, cu dimensiuni ce nu depășeau 10 m lungime și 4 m lățime, locuința se prezintă sub forma unei aglomerări de cioburi, oase, pietre, bucăți mici de chirpici și de vatră. Asemenea forme ne amin-

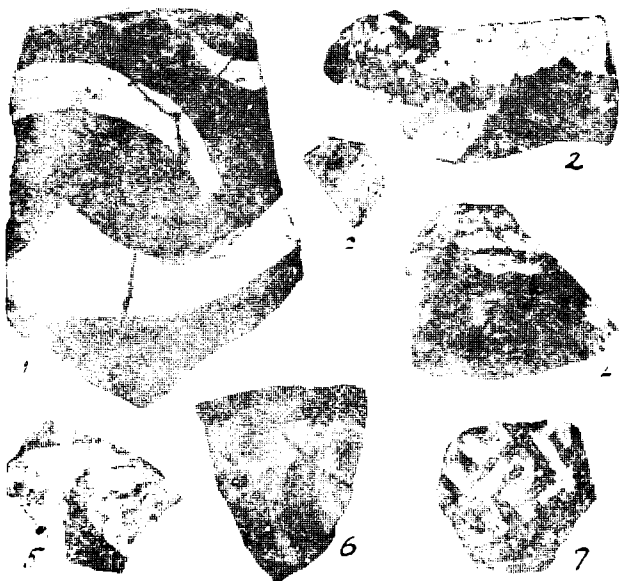

Fig. 2. Grădinile — La „Islaz”. 1 fragment de vas (roșu pe fond alb) din nivelul 1 (groapa 7); 2—7 ceramică pictată (alb pe fond roșu) — locuința nr. 3 din nivelul 2.

tesc de cele descoperite în nivelul III A de la Lepenski-Vir². Bucățile de vatră răvășite se concentrau mai ales spre centrul locuinței. Aceasta ne-a oferit și cea mai clară situație stratigrafică. O vatră puțin deranjată, împreună cu mici grupări de cioburi și pietre de la 0,70 m adîncime, caracteristice nivelului III (Starčevo II b) suprapuneau locuința nr. 3 cu ceramică specifică

nivelului II de la 1 m adîncime (fig. 1/1). O situație stratigrafică și mai clară a putut fi observată la marginea de vest a locuinței nr. 2. Sub resturile acesteia a fost identificată o groapă menajeră de formă rotundă, cu diametrul de 1,50m. Printre fragmentele ceramice culese din groapă un ciob pictat în culoare și tehnică specifică culturii Protosesklo pare să fie cel mai interesant și cel mai vechi (fig. 2/1). Pînă în prezent este singurul complex care poate fi atribuit cu siguranță primului nivel de locuire al așezării neolitice de la Grădinile, corespunzător primului nivel de la Cîrcea punctul „La Hanuri”. Între carourile 4—5 ale secțiunii nr. 3 (64×2 m) au fost identificate resturile de la baza unei vetre neolitice formată din pietricele arse, dispuse pe o suprafață ovală, cu dimensiunile de 1×0,85 m. Lîngă vatră s-au găsit cîteva pisăloage cilindrice din piatră și un vas integ, de dimensiuni mari, ornamentat cu briuri alveolate dispuse oblic și arcuit. După aspectul vasului și poziția vetrei — 0,20 m mai sus de solul viu — respectivul complex aparține nivelului III. Aceluiași nivel îi aparțin de asemenea 2 gropi: una de cult, umplută cu numeroase oase de bovine ce provin de la un singur individ sacrificat cu ocazia unui ospăț și groapa unui bordei dezvelită parțial și care ne-a oferit un bogat și interesant material ceramic caracteristic fazei Starčevo XI b.

Pe panta terasei aceleiași pîrîu, 800 m mai spre vest, în punctul numit „Fîntîna lui Duțu” („Deasupra bălții”), situat în interiorul satului, a fost dezvelit parțial un bordei (fig. 1/2), cu ceramică caracteristică aceleiași faze Starčevo II b. Bordeiul lung de 5,5 m era săpat la 1,5 m față de nivelul de călcare antic, iar pe podeaua perfect netedă se aflau fragmente ceramice, bucăți de chirpici incendiați, pietricele, urme rare de cărbune și unelte de silex (fig. 1/2).

Prezentarea materialului de la Grădinile, descoperit și în complexe închise, în corelație cu cel de la Cîrcea sau din alte așezări din Balcani ne oferă astfel posibilitatea încadrării cît mai aproape de realitate, a neoliticului timpuriu din Oltenia în contextul neoliticului timpuriu din Balcani. Ceea ce se știe sigur pînă în prezent este că din punct de vedere stratigrafic în așezarea de la Grădinile ceramica descoperită în groapa nr. 7 este cea mai veche. Puținătatea materialului descoperit în această groapă nu ne permite să facem o statistică comparativă. Majoritatea fragmentelor ceramice ale acestui complex au culoarea, obținută prin ardere, de la roșu brun pînă la maroniu, iar dintre forme evidențiem bolul și vasele cu buza înaltă, de tradiție Protosesklo. Ornamentul cu impresiuni lipsește poate din întîmplare. S-a descoperit un singur fragment ceramic pictat în culorile și tehnica culturii Protosesklo (fig. 2/1). Fragmentul provine de la un vas de dimensiuni mari, de formă tronconică cu pasta modelată din humă amestecată cu pleavă, iar buza este ușor marcată, printr-o șanțuire. Vasul este asemănător celor pictate, de

² D. Srejiović, *Lepenski Vir*, 1969, Belgrad, p. 305.

tip Protosesklo, de la Otzaki Magula³. Pe învelișul mat nelustruit de culoare albă al vasului descoperit la Grădinile s-a pictat cu culoare groasă, roșie-brună (roșu-englezesc) care s-a lustruit apoi în stare umedă, amestecându-se uneori urme de culoare roșie în învelișul alb (fig. 2/1). Prin crușarea din fondul alb al vasului a motivelor în formă de arcuri îmbucate s-a obținut un motiv în formă de ciucure, de culoare roșie-brună, motiv foarte frecvent pe ceramica pictată descoperită în gropile 1 și 2 de „La Hanuri” — Cîrcea⁴. Este un motiv creat de populațiile neolitice din zona răsăriteană a Olteniei, avînd ca sursă de inspirație ghinda de stejar — un aliment obișnuit al omului neolitic.

Ceramica descoperită în locuința nr. 3 a nivelului 2 de la Grădinile ne oferă cele mai bogate analogii cu descoperirile asemănătoare din zona Porțile de Fier sau din Balcani. Categoriile ceramice sînt asemănătoare cu cele descoperite în nivelul III A de la Lepenski Vir, pe care descoperitorul le-a descris amănunțit⁵. Astfel motivele plastice incizate sau imprimate cu unghia sînt identice cu cele de pe ceramica netezită de la Grădinile (fig. 3/2—5). Ca și în nivelul III A de la Lepenski Vir ceramica ornamentată cu barbotină lipsește. Unele deosebiri s-au putut observa numai în procentajul anumitor categorii ceramice. Astfel în nivelul 2 de la Grădinile ceramica monocromă lustruită este prezentă într-un procent mult mai ridicat (în jur de 80%), în timp ce categoria netezită ornamentată cu motive plastice și impresiuni de unghie nu depășește niciodată procentul de 5%. Categoria ceramicii pictate este mult mai frecventă la Grădinile față de numai cele trei cioburi pictate descoperite în nivelul III A de la Lepenski Vir⁶. Motivul liniar dispus în rețea (fig. 3/1) în unghi sau meandru (fig. 2/7), este foarte răspîndit în toată aria culturilor Kremikovci⁷, Karanovo, I⁸, Starčevo II A⁹, An-

zabegovo-Viršnik I¹⁰. Caracteristic nivelului II de la Grădinile este motivul în formă de arc, obținut prin benzi foarte late de culoare albă ce cuprind toată suprafața vasului (fig. 2/2—6). Motive asemănătoare dar pictate pe forme de vase de tip Karanovo I se întîlnesc în nivelul cel mai de jos din așezarea de la Čeavdarli¹¹. Și pe ceramica de la Starčevo faza II A se poate vedea un asemenea motiv, dispus însă mult mai organizat, în formă de ghirlandă, ce ornamentează obișnuit numai buza vasului¹². Prezența în continuare a ceramicii ornamentate cu buline de tip „Gura Baciului” în contextul nivelului II de la Grădinile constituie o dovadă în plus că ceramica acestui nivel este mai timpurie, cel puțin cu o etapă, decît nivelul III A de la Lepenski Vir și Starčevo II A de la Starčevo.

Comparînd categoriile ceramice ale nivelului II de la Grădinile cu cele descoperite în gropile 1 și 2 de la Cîrcea reiese în mod evident caracterul mult mai timpuriu al acesteia din urmă. Motivele curbo-liniare și mai rar motivele de culoare albă au fost pictate pe ceramica de la Grădinile, pe învelișul de culoare roșie dinainte aplicat. La Cîrcea în schimb motivele de tip Protosesklo de culoare albă sînt pictate direct pe culoarea lutului obținută prin ardere.

Rezultatele cercetărilor din cele două așezări ne permit astăzi să definim două etape clare ale neoliticului timpuriu în Oltenia: Cîrcea „La Hanuri” I (groapa 1) cu ceramică monocromă și pictată, de tradiție Protosesklo, și Grădinile II cu ceramică pictată monocrom, cu motive în formă de arc de culoare albă pe partea exterioară a vasului de culoare roșie, constituind etapa cea mai timpurie a fazei Starčevo II A.

Dar ceea ce se desprinde mai clar din prezentarea materialelor descoperite la Cîrcea și Grădinile este că, în zona de răsărit a Olteniei, s-a format încă din primele etape ale neoliticului grupul cultural Cîrcea, cu elementele sale specifice de tradiție Protosesklo care se vor menține și dezvolta în toate etapele de evoluție. În nici o așezare a neoliticului timpuriu din Balcani nu a fost atît de bine conservată tradiția culturii Protosesklo ca în așezările neolitice de la Cîrcea și Grădinile.

³ J. Milojević, V. Zumbusch, *Otzaki-Magula*, II, Bonn, 1979.

⁴ M. Nica, SCIV, 28, 1976, 4, p. 418, fig. 11/4,5.

⁵ D. Srejović, *Fundamenta*, III, Viena, 1975, p. 7, 10.

⁶ *Ibidem*, pl. 11/4, 6.

⁷ Harvey Gaul, *The neolithic period in Bulgaria*, Cambridge, 1948, pl. 3/3; N. Petkov, *Arheologija* Sofia, 1962, 3, p. 43, fig. 5, 6, p. 47, fig. 2/a, b; idem, *Arheologija* Sofia, 1961, 3, p. 70, fig. 7/1—7.

⁸ G. I. Georgiev, *L'Europe à la fin de l'âge de la pierre*, Sofia, 1968, pl. 5/1—5, 18; Anna Radunčeva, *Prehistorie art in Bulgaria*, Sofia, 1976, pl. 1.

⁹ Draga Arandjelović-Garašanin, *Starčevačka Kultura*, Ljubljana, 1954, pl. 8/2; 15/4; S. Dimitrijević, *Materialy*, 10, 1974, pl. 2/11, 12, 14.

¹⁰ Marija Gimbutas, *Neolithic Macedonia*, Los Angeles, 1976, fig. 49/1, 7, 9; 50/5; M. Garašanin și colab. *Les civilisations préhistoriques de la Macédoine*, Štip, 1971, fig. 1.

¹¹ G. I. Georgiev, în *Actes du VIIIe Congrès international des sciences préhistoriques et protohistoriques*, Belgrad, 1973, p. 267, pl. 1; p. 238, pl. 2/a, b.

¹² Draga Arandjelović-Garašanin, *op. cit.*, pl. 13/1.

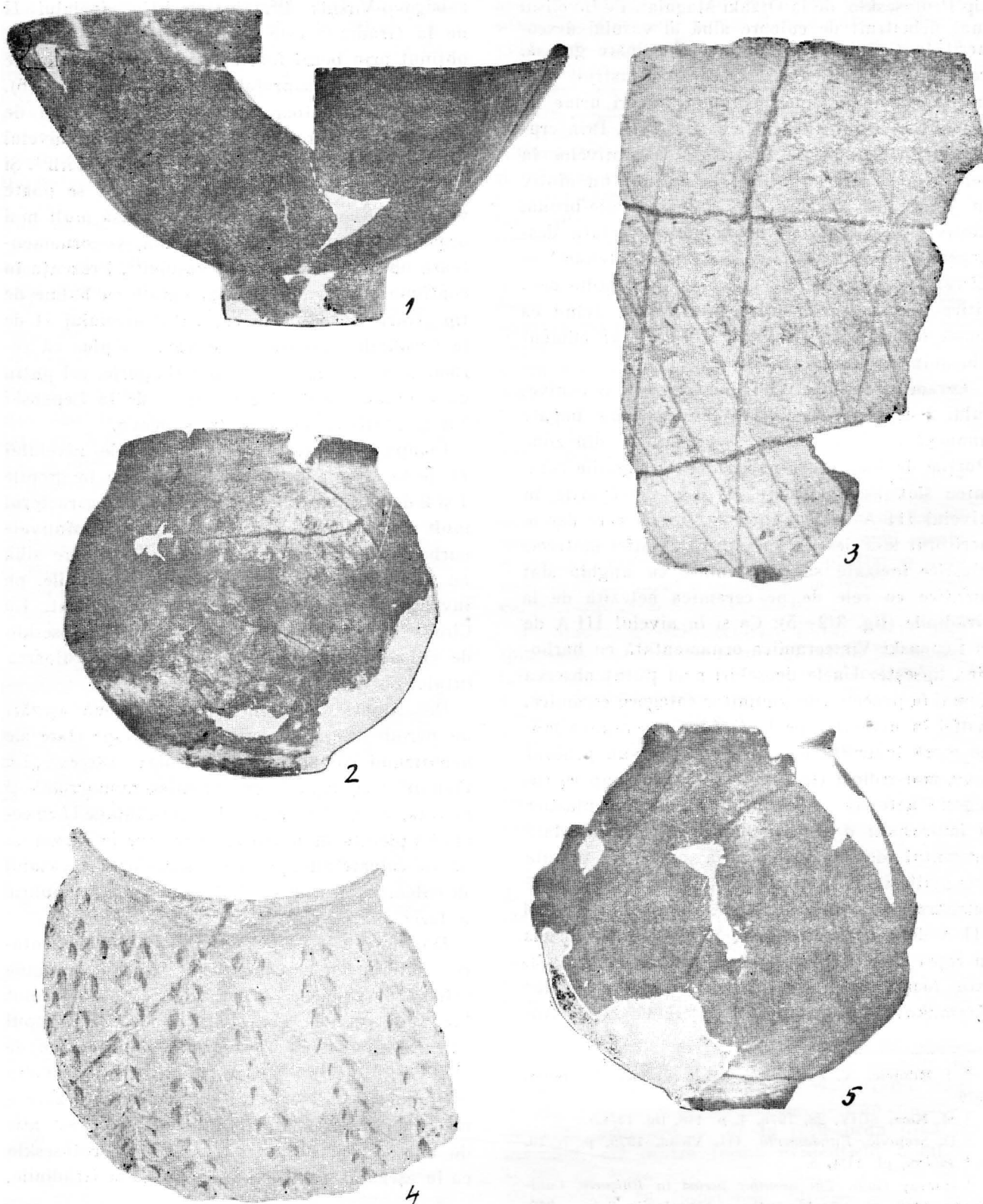

Fig. 3. Grădinile — „La Islaz”. 1—5 ceramică din nivelul 2 (locuința nr. 3).

ARCHÄOLOGISCHE AUSGRABUNGEN IM NEOLITHIKUMSSIEDLUNG VON GRÄDINILE — KR. DOLJ

ZUSAMMENFASSUNG

Im Jahre 1977 wurde in Südwestoltenien eine neue Siedlung vom Typ Starčevo-Criș ermittelt. Die Ausgrabungen in der Zone Starčevo-Criș im Punkte „La Izlaz“, Dorf Grădinile (Gem. Studina) haben drei Wohnungen (Abb. 1, Vorratsgruben mit Frühneolithikumskeramik, frühmittelalterliche Öfen und Wohnungen (10. Jh) freigelegt.

Dem Neolithikumsniveau (Dicke=0,40 m) gehört die bemalte Keramik mit antropomorphisch-linearen Motiven aus weißer Farbe auf rotem Hintergrund — eine frühzeitliche Etappe der Starčevo II A Phase (Abb. 2/2–7) an. Eine

einzigste Scherbe der bemalten Keramik im Protosklo Technik mit rot auf weißen Hintergrund (Abb. 2/1) gehört dem Niveau 1 und entspricht demselben Niveau von Circea — „La Hanuri“.

VERZEICHNIS DER ABBILDUNGEN

Abb. 1. Grădinile. 1. „La Izlaz“. Schnitt und Grundriß der Wohnung nr. 3 (Starčevo II — Phase); 2. „Fintina lui Duțu“. Schnitt der Hütte Nr. 2 (Starčevo III-Phase).

Abb. 2. Grădinile — „La Izlaz“. 1. Gefäßbruchstück (rot auf weißem Hintergrund) aus dem Niveau 1 (Grube 7); 2–7. bemalte Keramik (weiß auf rotem Hintergrund) — Wohnung Nr. 3 aus dem Niveau 2.

Abb. 3. Grădinile — „La Izlaz“. 1–5. Keramik aus dem Niveau 2 (Wohnung Nr. 3).